

Голубович І. В., Тихомірова Ф. А.

**СИСТЕМНА МЕТОДОЛОГІЯ СИТУАЦІЙНОГО
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МІСТА У НАУКОВІЙ
СПАДЩИНІ А.І. УЙОМОВА**

Людство знаходиться на початку найбільшої урбанізації в своїй історії. Місто, яке колись було колискою цивілізації, тепер розглядається як джерело всіх форм забруднення, джерело труднощів, пов'язаних з невиправданою тратой часу, психологічним стресом, самотністю і, навіть, небезпекою. В умовах пандемії питання безпеки у місті набули особливої актуальності. антисанітарні нетрі на околицях мегаполісів - ідеальне середовище для поширення смертельно небезпечних інфекційних захворювань.

Підвищується інтерес науковців не тільки до міста, як складної системи, а й до процесів, що відбуваються в цій системі. Місто - це відносно самостійна, юридично оформлена складна динамічна територіальна, економічна і соціальна система, в якій відтворюються економічні, соціальні, політичні, ідеологічні, управлінські, демографічні, етнічні, екологічні, правові містобудівні та інші відносини життєзабезпечення. Місто є елементом держави і регіону як систем більш високого порядку. У цих системах місто виконує безліч різних функцій: адміністративну, виробничу, транспортну, культурну, освітню, наукову тощо [9].

Місто не можна розглядати виключно як місце спільного проживання людей. Воно об'єднує спільноту в систему, яка складається з різних елементів (економіка, культура, політика, екологія, пронизану соціальними відносинами), функціонування яких спрямоване на досягнення глобальної мети - зростання якості життя кожної людини [11].

Нова програма розвитку міст (New Urban Agenda) — це підсумковий документ, узгоджений на конференції Хабітат-III у Кіто, Еквадор, у жовтні 2016 року. (Конференції ООН з житла і сталого міського розвитку або «Хабітати» відбуваються раз на 20 років і визначають глобальний порядок денний для політик у сфері розвитку міст на різних рівнях по всьому світу. Одним з ключових питань сучасного розвитку в усіх країнах світу стає екологічно збалансований розвиток. Концепція збалансованого

розвитку спочатку розглядалася як поєднання і взаємодія двох компонентів: екологічного та економічного. Згодом ця концепція була доповнена соціальним фактором.

Програма має соціальні та філософські підвалини, сформовані навколо декількох ключових ідей. Наприклад, вони включають питання демократичного розвитку і поваги прав людини, безпеки життя а також зв'язку між навколишнім середовищем та урбанізацією.

Організація Об'єднаних Націй визначила «зручне, безпечне і соціально орієнтоване місто», як пріоритетний напрямок розвитку у всьому світі. Він охоплює поліпшення умов життя і відтворення населення, стан генофонду, рівень матеріального забезпечення та якості життя. Людина з його знаннями, навичками і здібностями стає ключовим ресурсом в цьому розвитку [1].

У стійких міст є кілька ключових атрибутів. Вони є інклюзивними - доступними та безпечними для всіх. Основним напрямком розвитку міст є екологічність: чиста вода і санітарія; низька вартість і екологічно чиста енергія; стійкі міста та селища; відповідальне споживання і виробництво; боротьба зі зміною клімату; збереження морських екосистем, збереження наземних екосистем, партнерство в інтересах екологічно збалансованого розвитку. Це також актуально для України з огляду на вирішення низки економічних, соціальних та екологічних проблем.

Місто розглядають і аналізують з різних підходів, але системна методологія ситуаційного управління розвитком міста як елемент наукової спадщини А.І. Уймова залишається недостатньо дослідженою [3], [4], [5], [6].

Радянська урбанізаційна політика того періоду в цілому ігнорувала місто як систему, що саморозвивається, і людину, як найважливішу цінність в цій системі [10].

Одеське відділення Інституту економіки АН України - унікальна наукова інституція, історія якої потребує детального вивчення. Це була абсолютно унікальна для радянської епохи наукова установа, де розроблялися і доводилися до практичного втілення новаторські експериментальні проекти регіонального соціоекономічного розвитку Півдня України. Особливий акцент був зроблений на програмах розвитку міст з незвичайною і

максимально можливою для СРСР орієнтацією на ринкову економіку, на деякі західні підходи. У цих унікальних і актуальних досі проектах брав участь і відділ А. І. Уймова (серед них відзначимо - методологію і методи ситуаційного управління розвитком міста та транспортною системою Чорноморського басейну, де А.І. Уймов співпрацював з керівником відділу ситуаційного управління великими системами Л.С. Загадскою (Болотовою) [2].

У 1973-1996 роках А.І. Уймов завідував відділом теорії управління й системного аналізу в Одеському відділенні інституту економіки АН України (зараз - Інститут проблем й економіко-екологічних досліджень НАН України), працюючи за сумісництвом професором кафедри філософії природничих факультетів Одеського державного університету.

Місто є складною системою організації людської життєдіяльності, яка має вивчатися в рамках міждисциплінарних досліджень. Доцільність системного підходу до проблеми життєзабезпечення великих міст впливає з величезного розмаїття і складності факторів, елементів інфраструктури, зв'язків між ними, що впливають як на ефективність управління містами, так і на якість життя його населення. Місто - цілісна, складна, система, яка динамічно розвивається, в якій взаємодіють люди, суспільство, природа, і економіка.

На кафедрі філософії проведено соціально-філософське дослідження міста, як соціально-екологічної системи, за допомогою параметрів ПЗТС та двоїстого системного моделювання.

Цей важливий компонент сучасної цивілізації є фрагментованою, частковою, немінімальною, неоднорідною, стаціонарною, відновлювальною, детермінованою, складною системою [7], [8].

Отже, загальна параметрична теорія систем (ЗПТС) має не тільки теоретичну, а й значну практичну значущість, яка досі не втілена в практичні регіональні та державні програми соціально-економічного розвитку у його новій екологічній парадигми, в тому числі розвитку сучасного міста.

Список использованной литературы:

1. Нова програма розвитку міст (New Urban Agenda). URL:

<http://habitat3.org/the-new-urban-agenda/> (дата звернення: 29.03.2020)

2. Волкова В., Болотов Э. Памяти Л.С. Болотовой // Прикладная математика/Journal of Applied Mathematics. 2016. № 6(60). С.128
3. Райхерт К. В. Основные сферы современных системных исследований (по И. В. Блаубергу, В. Н. Садовскому и Э. Г. Юдину) и параметрическая общая теория систем (А. И. Уёмова) // Уёмовские чтения V (2017): материалы Научных чтений памяти Авенира Уёмова / отв. ред. К. В. Райхерт; Философ. ф-т ОНУ им. И. И. Мечникова, Одесса, 2017, С. 39–41.
4. Философ Уёмов / под ред. А. Горальского и А. Цофнаса. Варшава: Wydawnictwo Universitas rediviva, 2014, 374 с.
5. Райхерт К.В. Філософсько-методологічні засади двоїстого системно-параметричного моделювання / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук, спеціальність: 09.00.02 – діалектика і методологія пізнання. Одеса: Одеський нац. ун-т імені І.І. Мечникова, 2013, 22 с.
6. Райхерт К. В. К вопросу о динамических системах в параметрической общей теории систем // Сучасні проблеми світового співтовариства та роль суспільних наук у забезпеченні його розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 9-10 березня 2018 року). Одеса: ГО Причорноморський центр досліджень проблем суспільства, 2018, С. 32-36.
7. Уёмов А., Сараева И., Цофнас А. Общая теория систем для гуманитариев: Учебное пособие / Авенир Уёмов, Ирина Сараева, Арнольд Цофнас; под общ. ред. А. И. Уёмова. Warszawa: Wydawnictwo Universitas Rediviva, 2001, 276 s.
8. Уёмов А. И. Системные аспекты философского знания / Авенир Иванович Уёмов. Одесса: Негоциант, 2000, 160 с.
9. Шибаков В.Г., Котляр Л.В., Шибакова И.А. Город как сложная эколого-социально-экономическая система // Фундаментальные исследования. 2004, № 5, С. 71-72. URL: <http://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=5679> (дата звернення: 29.03.2020).
10. Шкаратан О.И. Парадоксы советской урбанизации // Судьбы современного города. М.: Институт социологии АН СССР, 1990, с. 356.
11. Яницкий О.Н. Экологическая перспектива города. М.: Мысль, 1987, 278 с.